

gloriae tantum est intentus; atque ea de causa opus efficiat supernaturale, ut divina auctoritate aliquam suadeat doctrinam; verum illud esse miraculum dicendum.

Nititur regula haec in sensu communi et praxi omnium gentium; et de miraculis sic effectis dicebat Christus: *Si mihi non vultis credere, operibus credite* (1); et Augustinus de iisdem ait (2): «Quanto evidentius haec attestantur divinitati; quae ad horam praedicationis ejus fiunt!»

182. IV.^a Etiam si non efficiatur opus mirum ad suadendum aliquam doctrinam, si tamen sub caeteris praedictis fiat adjunctis, verum erit simplexque miraculum. Nam cedit unice opus ejusmodi in Dei gloriam: ergo nihil tali operi inest quod daemone tribui valeat.

183. V.^a Quoties in opere supra naturae vires posito, quicquam exhibetur vanum vel inhonestum vel falsum, non est simpliciter Deo adjudicandum; sed discernere oportet inter Dei finem, et daemonis vel pravi hominis scopum; scilicet, ut fini, quem Deus intendit, assentiamus, alium vero aversemur.

Hac regula discernit Augustinus (3) quae a beatis Angelis et martyribus procedunt mirabilia, ab iis quae per daemones fiunt: «Quibus igitur potius credendum est miracula facientibus? Eisne qui se ipsos volunt haberi deos ab iis quibus ea faciunt; an eis qui ut in Deum credatur, quod et Christus est, faciunt quidquid mirabile faciunt? Eisne qui sacra sua etiam crimina sua esse voluerunt; an eis qui nec laudes suas volunt esse sacra sua, sed totum quo veraciter laudantur, ad ejus gloriam proficere in quo laudantur?» Ad hanc quoque spectat regulam illud adversus falsos prophetas mandat in Deuteronomio (XIII, n. 1, 2, 3).

184. R. VI.^a Si homo, per quem fiat miraculum, aliquam induceret mendacii suspicionem; puta, quia infidelis est aut peccator, quia vanus aut lucri cupidus; nec statim negandum esset, neque cito credendum, miraculum a Deo simpliciter esse.

Etenim potest Deus pravos etiam adhibere homines ad vera efficienda miracula, ut supra statum fuit, (n. 147, Th. XIII).

VII.^a Si ille qui miraculum efficit, mendacii ali-

(1) Jo. X, 28.—(2) De civit. Dei, l. X, c. 17 et 12.—(3) De civit. Dei, l. XXII, c. 10.

quam praebeat suspicionem; quia homo vanus, etc.; atque hoc intendat, ut dubiam aliquam suadeat doctrinam; primo abstinendum erit a judicio, donec justa subsistat suspicio; deinde fides erit illi adhibenda, si ejus testimonium non commodo ulli temporali; sed unice Dei gloriae prospiciat: puta, si summa mala, tormenta, vel mortem subiret ad Deo ea in re obsequendum. Sic enim omnem suspicionem abstergeret mendacii; uti Balaam, qui (1), homo infidelis et lucri cupidus, Dei populo, omni contempta mercede, benedicere coactus est, et Deum laudare, et mala adversus gentem suam prophettare, pro hostili autem Judaeorum populo maxima bona.

SCHOLION.

186. Placet hic aliquas miraculorum subjicere differentias, apud nonnullos indicatas auctores.

a) Primo dividuntur in miracula *primi* ordinis et *secundi*. Hic duplex ordo nihil a duplici illo miraculorum discrepat genere, de quo supra (n. 145) dictum est; ab aliis AA. appellantur miracula *absolute* dicta, seu *quoad se*; et *relative* dicta, seu *quoad nos*.

b) Alii eadem dividunt *quoad substantiam*, *quoad subjectum* et *quoad modum*. Miracula *quoad substantiam* ea dicunt, quae *nullo modo* a natura fieri possunt; puta, corporum compenetratio, vel in diversis locis, reduplicata praesentia, vel manna aliquod absconditum cui producendo nulla par sit creatura, etc. Ut vides recidit genus istud in miracula *primi ordinis*.

Miracula *quoad subjectum* ea dices, quae vires superant naturae, perpensa solum subjecti, in quo perficiuntur capacitate: ex. gr. si cadaver vivicetur, si vitis ficus producat, etc.

Quoad modum denique, si modus tantum operandi naturalem excedat virtutem; puta, si solo vocis imperio febricitans convalescat, si hiberno tempore vitis cito in uvas erumpat, etc.

Facile perspicies differentias istas miraculorum, non formales, sed materiales esse tantum. Nam sive sint supra naturam ratione *subjecti*, sive ratione *modi*; vel transcendunt naturae vires *moraliter* tantum, nempe, quod Deus vetat eas immutari; vel *physice* etiam: si primum ponas, non plus creaturae cujusvis excedit potentiam consiliis Dei obsistere in re maxima, quam in minima; in substantia rerum et subjecto, quam in modo: si autem secundum, *physice*, scilicet, superare dicas, tunc factum mirum, utpote transcendens

(1) Num. c. XXII.

omnem virtutem creatam, respectum habet tantum ad infinitam Dei potentiam; adeoque miraculi ejusmodi impossibilitas non suscipit *magis et minus*, qualecumque illud fuerit. Quapropter, tales istae existunt miraculorum divisiones, quales forent, si quis ea divideret ratione nobilitatis entium; puta ratione *hominis*; ut sanatio infirmorum, suscitatio mortuorum, etc.; ratione *animantium*; ut ranarum productio, serpenti paradisiaci loquela, etc.; ratione *plantarum*; ut ficus maledictio et consequens exsiccatio, etc.; ratione *elementorum*; ut maris rubri divisio, aquae in vinum conversio, etc.: scilicet, in quasdam classes divideres miracula, ut scientia naturalis cultores lapides et plantas dividunt.

c) Plus è re videtur aliena quaedam alia miraculorum distributio, nempe; *contra naturam, supra naturam et praeter naturam*. Quid enim est praeter naturam? Deus tantum et supernaturalis ordo: atqui hoc ipsum *supra naturam* existit. Illud autem, *contra naturam*, quo sensu intelligendum, supra (n. 130) diximus; *relative*, scilicet: atqui quodvis miraculum *relative* contra naturam efficitur.

§ VI.

De miraculorum praestantia.

THESIS XVIII.

Divina ostenditur esse religio, pro qua confirmanda fiunt miracula.

187. Est thesis fide certa, et constat 1.º ex Vaticano Concilio supra laudato (n. 178, Nota 3.º) 2.º Paulus et Barnabas (1) fiducialiter agebant *in Domino, testimonium perhibente verbo gratiae suae, dante signa et prodigia fieri per manus eorum*. Ac de Apostolis omnibus dicitur (2): *Illi autem profecti praedicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis*.

188. 3.º Augustinus (3) ait, quod fidem divinitas ipsius veritatis, vel veritas «divinitatis, et contestantia miraculorum signa monstrant.» Inde quo pacto persuadebant Apostoli explicat: «Eloquia namque persuadentium quae dicebant, mira fuerunt facta, non verba.» Quae et quanta miraculorum sit probandi efficacia, docet et Hieronymus (4): «Neque enim potuissent in tam brevi tempore credere, nisi signorum miraculis fides eorum quodam-

(1) Ac. App. XIV, 3. — (2) Mar. XVI, 20. — (3) De civit. Dei, XXII, c. 7 et 5. — (4) In Matth. X, 8.

modo esset extorta.» Et de potestate Apostolis a Christo tradita, ait ipse (1): «Dat potestatem, ut magnitudinem promissorum probet magnitudo signorum.»

189. 4.º Divinam dedecet Providentiam, quod in re summi momenti, qualis est Religio et divinae voluntatis notitia ac intimatio, gentes omnes dubitatione laborent et in errore vagari cogantur. Sed id eveniret, nisi sint miracula probatio certa divinitatis religionis illius cui attestantur: ergo. *Min.* prob. Cum nutat regula, nutant necessario quaecumque tali regula mensurantur. Atqui gentes omnes, ubique terrarum, habuere et habent miracula, quasi primam certissimamque regulam verae religionis ac divinae revelationis; ergo.

Eodem quoque utitur Augustinus argumento (2): «Sola est auctoritas, quae commovet stultos, ut ad sapientiam festinent. Si enim Dei providentia non praesidet rebus humanis, nihil est de religione satagendum. Sin vero et species rerum omnium, quam profecto ex aliquo verissimae pulchritudinis fonte manare credendum est, et nescio quae conscientia Deum quaerendum, Deoque serviendum meliores quosque animos quasi publice privatimque hortatur: non est desperandum ab eodem Deo auctoritatem aliquam constitutam, quo velut gradu nitentes, attollamur ad Deum.» Haec autem, seposita ratione, quam sinceram intelligere, ut saepe dixi, difficillimum stultis est, dupliciter nos movet; partim miraculis, partim sequentium multitudine. Nihil horum est necessarium sapienti; quis negat? Sed id nunc agitur, ut sapientes esse possimus, id est, inhaerere veritati.»

5.º Miracula exhibent in principali eorum causa plenissimum in naturam, adeoque erga homines, dominium. Atqui Creatoris istud est sigillum; ergo miracula probant divinitatem religionis cui attestantur. *Major* aperte patet: miraculo enim legibus derogatur quibus natura regitur et subsistit; homo autem hisce legibus obtemperare, vel perire, cogitur. *Minor* per se elucet; qui enim naturae auctor est, ipsius et Dominus existit.

190. Obj. 1.º Ad miraculi spectat veritatem quod sit a Deo factum: sed id nobis patere non potest; ergo nequit pro argumento divinae revelationis adhiberi.

Resp. Dist. *maj.* Debet esse a Deo ut causa *physica*, vel saltem *moralis*, et quidem principali; conc. Ut causa *physica*; subd. Si fuerit miraculum absolute (n. 130;) conc. *maj.* Miraculum quoad nos (n. 137;) nego.

(1) In Matth., X, 8. — (2) De utilit. credendi, n. XXXIV.

Dein dist. *min.* Patere non potest, esse à Deo saltem *moraliter*; nego; esse *physice* à Deo factum patere non potest; subd. *vulgo* et universim; conc. *Absolute*; nego: (n. 141).

Sane dignoscere saepissime non possumus, utrum superet miraculum, physice inspectum, vires omnes creatas; adeoque fuerit a Deo immediate effectum; tamen potest Deus quodcumque opus per se et immediate efficere, atque ejusmodi dependentiam, veram utique et cognoscibilem, cui velit manifestam reddere, evidentia metaphysica, physica vel morali; et deinde ejusmodi testes poterunt quoque ceteros morali evidentia edocere, ea opera fuisse divinitus effecta. Sic Deum, per insignes prophetas et Apostolos, saepe homines edocuisse censere jure possumus.

191. Obj. 2.º Miraculum *quoad nos* dictum, debet vires sensibiles ac corporeas naturae superare. Atqui quousque ejusmodi porrigantur vires nescimus; ergo ex hisce miraculis nulla statuitur probatio.

Resp. Dist. *min.* Nescimus quo porrigantur *negative*; nego *min.* Quo pertingant *positive*; subd. Ita ut et nesciamus *modum agendi* quo pertingere debent; nego. Quatenus omnes naturae effectus non cognoscimus; conc. *min.* et nego *consequentiam*.

Nempe, innumera novimus quae *non possunt* vires corporeae efficere, etiamsi aliquos ipsarum ignoremus effectus: tamen hoc scimus; quaecumque vires efficiunt corporeae, sub certis legibus fieri, quia constanter ac necessario natura operatur. Proinde de quolibet naturae insolito effectum, ab ignotis procedente viribus, dicemus cum Augustino: «Quibus licet vis insolita contra naturam inesse videatur, alia tamen de illis non redditur ratio, nisi »ut dicatur; hanc eorum esse naturam.» (supra, n. 119).

192. Obj. 3.º Ut efficax adhibeatur ex miraculis argumentum, debent jussu et nomine Dei fieri, ut supra ex SS. Thoma et Augustino didicimus (n. 139, 140). Sed id liquidum exploratumque fieri non potest; ergo. Prob. *minor*. Qui vere ope ac nomine Dei miraculum efficit, non est certa fide dignus, etiamsi id protestetur; est enim errori obnoxius: è converso, qui daemonis viribus quicquam praeter naturae leges efficit, non solum errare, sed et mentiri facillime poterit ac asserere, opera diabolica nomine Dei se adhibere; uti Mahumes; ergo.

193. Resp. Nego *min.* Ad probationem, distinguo quoad utramque partem: qui nomine Dei operatur errare potest *physice* et *remote*; conc. *Moraliter* ac *proxime*; nego.

Item; qui nomine daemonis agit, potest et mentiri; sic ut ejus mendacium dignosci nequeat; nego: aliter; conc.

Mahumes, utique, mentitus est, dixitque se prophetam Dei esse:

at praeter gladium, latrocinia et turpissimos mores, nulla neque divina, neque diabolica exhibuit prodigia; unde, evenit ut regnum erigeret, ignorantia, vi et lenociniis tantum innixum.

194. Nomine ac jussu Dei miracula efficere, non id tantum refert, quod minister asserat, nomine Dei signa fieri; sed praecipue quod tum dicta tum facta, tum finis tum media in unam Dei referantur gloriam, sicut legitimum divinumque decet ministrum ac legatum, «publica administratione et jussu Dei agentem,» ut loquitur, cum Augustino, D. Angelicus. Ubi autem periculum imminet ne daemone divina adjudicentur miracula, vel è converso; providit Deus, ut daemon illa falsis signis oppugnaret, quo veritas et magnitudo illorum magis magisque eluceret, ut notavit Chrysostomus, (supra, n. 175).

195. Nota. Quae praemonuit Suarezius, ut dictis, ac similibus, responderet difficultatibus, nostra libenter facimus: «Haec »argumenta (ut verum fatear) sunt apud me difficilia, et vellem »potius eorum solutionem ab aliis discere quam docere. Unde Durandus, (q. 1. Prologi) illa breviter attingens, propter ea negat, miracula facta in testimonium veritatis efficere evidentiam »ejus. Cujus sententia fortasse est vera de evidentia mathematica, »non tamen de evidentia morali, quae sufficit ad convincendum »intellectum non admodum prave dispositum (1).»

§ VII.

De Prophetiae natura.

PRAENOTANDA.

196. Si velimus vocis vim perpendere, *Propheta* dicitur, quasi ante loquens, seu praenuntians, ex graeco προφήτης; radix πρό et φημί.

Ita S. Thomas cum S. Gregorio (2): «Cum ideo prophetia dicta sit, quod futura praedicat; quando de praeterito vel praesenti loquitur, rationem sui nominis amittit.» In latiori alio sensu dicitur propheta quasi procul videns, vel potius è longe videre faciens, a προφαίνω, è *longe eluceo*: sic quoque S. Thomas (a. 1) cum S. Isidoro. Proinde in latiori sensu definitur prophetia; «veritatis supernaturaliter cognitae certa enuntiatio,» ut ait Augustinus (3): «Propheta Dei nihil est aliud nisi enunciator verbo-

(1) De myst. vitae Christi, disp. 31, sec. 2, n. 7. — (2) 2, 2, q. 171, a. 3. — (3) Qq. in Exod., q. 17.

»rum Dei hominibus, qui Deum non possunt vel non merentur »audire.»

197. At prophetia, in stricto accepta sensu, est: Certa praedictio alicujus futuri eventus, qui praevideri naturaliter nequit. *Certa*, ut conjecturalis excludatur notitia: *futuri eventus*; quia, ut plurimum, istud est prophetiae objectum: ut supra censet S. Thomas: *qui naturaliter*; nam necessarii illi eventus, qui, cognita causa, praecognoscuntur, ad rem hanc non spectant.

THESIS XIX.

Eorum, quae nequeunt ab homine naturaliter cognosci, triplex est gradus (1).

198. Prob. Ut homo naturaliter objectum aliquod cognoscat, necessum est, ut potentia cognoscitiva per objectum determinetur. Atqui objecta aliqua non determinant, seu afficiunt, potentiam cognoscitivam omnium hominum, sed quorundam tantum; alia autem nullos hominum afficiunt seu determinant; et quaedam objecta nec vim habent ad determinandum; ergo tres gradus existunt eorum, quae nequit homo naturaliter cognoscere.

Majorem ex Psychologia notam supponimus. *Minor* facile intelligitur: objecta aliqua sic posita sunt, ut nonnullos utique afficiant, alios vero non; nam vel absentia, vel supra captum sunt quorundam: alia supra capacitatem omnium existunt; uti Deum esse unum in essentia, et trinum in personis: alia denique objecta necdum existentiam habent; uti futura contingentia, sive absoluta, sive conditionata; jam vero quod non est, nec vim ullam ad mentem determinandam et actuandam habere potest: ergo.

199. Unde juxta primum gradum, non poterat Elias naturaliter scire, quid ejus discipulus Giezi absens egerat (2); juxta secundum, novit supernaturaliter Isaias (3) divinam Trinitatem; et juxta tertium, cognovit Christus divinitus trinam Petri negationem, et Tyriorum ac Sidoniorum poenitentiam (4).

200. Obj. Quae non sunt, neque veritatem habent determinatam. Sed verum indeterminatum repugnat: veritas enim de eo quod est, vel non est, esse debet: ergo neque supernaturaliter cognosci potest veritas indeterminata, seu objecti quod non est.

Resp. Dist. *maj.* Quae non sunt neque de praesenti, neque de futuro absoluto vel conditionato, non habent veritatem determinatam; conc. *maj.* Quae sunt saltem de futuro absoluto vel conditio-

(1) S. Th. 2, 2, q. 171, a. 3.—(2) IV, Reg. c. V.—(3) C. VI, 3.—(4) Matth. XI, 21.

nato, non habent veritatem determinatam; subd. Determinatam *physice* veritatem non habent; conc. Determinatam *intentionaliter*; nego, vel iterum subdistinguo: respectu intellectus qui determinari physice ad actum indiget; conc. Non habent veritatem intentionaliter determinatam respectu intellectus infinite actuati ac per se determinati ad verum quodcumque; nego. Scilicet, intellectum divinum veritas quaelibet terminat tantum, non autem determinat, quia infinitus est. Verum de his plura suo loco.

§ III.

De Prophetiae praestantia.

THESIS XX.

Prophetia est Divinitatis sigillum, seu praerogativa.

201. *Nota* 1.^a Hic prophetiam potissimum intelligimus juxta tertium gradum nuper expositum (n. 198): nam, ut notat S. Thomas, «Quod est universaliter et secundum se, potius est eo quod est particulariter et per aliud; ideo ad prophetiam propriissime pertinet revelatio eventuum futurorum, unde et nomen prophetiae sumi videtur.» (loc. cit.)

202. 2.^a Nec tamen abnuimus duos priores prophetiae gradus ad divinitatem spectare: cum enim ea quae captum superant, vel absentia existunt, aliquis attingit medio supra naturae leges posito; nequit, absque miraculo, id locum habere: juxta regulas ergo supra de miraculo traditas, oportet tunc exquirere, quo pacto prophetia ista a Deo procedat. Nam si lumine prophetico, seu divino, notitia illa habita directe fuerit, erit prophetia formalis, a Deo directe procedens, et miraculum simpliciter dictum: si autem alio medio supernaturali ortum duxerit, cum Deus nonnumquam «utatur etiam malis ad utilitatem bonorum,» ut ait Angelicus D. (1), regulae illae prae oculis erunt habendae, ut proprio loco infra dicendum erit.

203. Prob. 1.º é Vaticano Conc. (2): «Voluit Deus cum interternis Sp. Sancti auxiliis externa jungi revelationis suae argumenta, facta scilicet divina, atque in primis miracula et prophetias, quae divinae revelationis signa sunt certissima.»

2.º Et Sacra confirmat Scriptura (3): *Non enim voluntate*

(1) 2, 2, q. 172, a. 6, ad 1.^m—(2) Const. *Dei Filius*, c. III, de fide.—(3) 2.^a Petri, I, 21.

humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu S. inspirante locuti sunt sancti Dei homines. Ac rursus (1): Annuntiate quae ventura sunt in futurum, et sciemus quia Dii estis vos.

204. 3.º Communis hominum attestatur consensus; non soli enim judaei et christiani, sed mahumetani quoque et pagani Deo solum adscribunt prophetandi virtutem: unde et actionem prophetandi *divinationem* appellabant, ac prophetas dicebant *divinos*.

Confir... Nonne insanire dicendus esset qui, posse se uno saltu oceanum pertransire, assereret? Cur? quia abest proportio. Pari ratione, non est in mente proportio, seu medium attingendi contingenter futura.

205. 4.º Ad mentem creatam quod spectat, se habent futura contingentia quasi non ens: sed non ens rationem veri et cognoscibilis habere nequit; ergo. *Maj.* prob. Mens finita determinanda est extrinsecus et objective, ut objectum attingat hoc vel illud. Sed nulla potest enasci determinatio ab eo quod est *summe* indeterminatum, id est, quoad esse; ergo ad mentem...

Obj. Respectu Dei quoque se habent futura contingentia quasi non ens; ergo neque a Deo cognosci queunt.

Resp. Nego *ant.* Rationem autem recolas supra (n. 200).

SCHOLION.

206. Etiam si prophetia fieri naturali virtute nequeat, aliqua futurorum praecognitio per inductionem potest naturaliter haberi. «Et talis cognitio futurorum, ait D. Th. (2), potest intelligi esse in homine dupliciter a natura. Uno modo sic quod statim anima, ex eo quod in se ipsa habet, possit praecognoscere futura; et sic, sicut dicit Augustinus, quidam voluerunt animam humanam habere quamdam vim divinationis in se ipsa. Et hoc videtur esse secundum opinionem Platonis, qui posuit quod animae habent omnium rerum cognitionem per participationem idearum, sed ista cognitio obnubilatur in eis per conjunctionem corporis; in quibusdam tamen plus, in quibusdam vero minus, secundum corporis puritatem diversam. Et secundum hoc posset dici quod homines habentes animas non multum obtenebratas ex corporum unione, possunt talia futura praecognoscere secundum propriam scientiam... Sed quia verius esse videtur (discant modeste loqui qui pro opinabilibus, quasi pro aris et focis, dimicare solent) quod anima ex sensibilibus cognitionem acquirat, secundum sententiam Aristotelis, ideo melius est dicendum alio modo; quod prae-

(1) Isai. XLI, 23.—(2) 2, 2, q. 172, a. 1.

»cognitionem futurorum homines non habent, sed acquirere possunt per viam experimentalem, in qua juvantur per naturalem dispositionem; secundum quod in homine invenitur perfectio virtutis imaginativae et claritas intelligentiae.»

§ IX.

De veris discernendis prophetiis.

THESIS XXI.

Pro cognitione et usu prophetiarum Regulae nonnullae prae oculis habendae.

207. I.^a Ut isto divinatis signo recte utaris, primum tenendum; non esse prophetiam fide divina dignam ante rei praedictae eventum, nisi aliunde ipsa divinitus commendetur.

Ex S. Scriptura hanc desumimus regulam. a) *Quomodo possum intelligere verbum quod Dominus non est locutus? Hoc habebis signum: quod in nomine Domini propheta ille praedixerit, et non venerit; hoc Dominus non est locutus* (1). Et Jeremias ait (2): *Propheta qui vaticinatus est, cum venerit verbum ejus, sciatur propheta quem misit Dominus in veritate.* b) Et Jesus dixit discipulis (3): *Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis.* Dignus quidem fide erat Dominus propter alia signa; at praedictio illa vim suam *intrinsicam* post factum erat habitura, ut Augustinus commentatur: «Visuri erant discipuli, post mortem viventem, et ad Patrem ascendentem, eoque credituri Filium esse Dei qui haec posset facere et praedicere antequam faceret.»

c) Moyses, a Deo missus ut populum è captivitate eriperet, dixit (4): *Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: non apparuit tibi Dominus.* Tunc dedit illi Deus potestatem miracula efficiendi, dixitque: *Si non crediderint tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.* Proinde, ante eventum, etiam prophetiae credendum, si aliunde propheta divinitus commendetur.

208. II.^a Etiam si divinitus per alia signa non commendetur propheta, humana ac naturali certitudine suscipietur prophetia, etiam ante eventum, si insigni donatus sit prudentia et morum sanctitate, ac certo asserat nomine Dei loqui; potiori de causa ei

(1) Deuter. XVIII, 21.—(2) XXVIII, 9.—(3) Jo. XIV, 29.—(4) Exodi, IV, 1, 8.
THEOL.—Tom. I.

fides erit adhibenda, si, alias, vera eundem praedixisse innotescat, ut aiebat Augustinus (1): «Ostendimus fidem prophetarum ex iis quae ventura cecinerunt et venisse cernuntur:» et rursus (2): «Quorum tam multa impleta conspicimus, ut recta pietate futura esse caetera confidamus... Nullis enim prudentius credimus, vel de praeteritis quae olim facta sunt, vel de futuris quae nondum facta sunt, quam eis qui nobis fidem verborum suorum, tam multis, tamque magnis, quae ab eis praedicta jam facta sunt, probaverunt.»

209. III.^a Ante rei praedictae eventum, non est continuo repudianda prophetia, ex eo tantum quod per peccatorem dicta fuerit; si aliunde prudenter suspicari liceat, ipsum nomine Dei fuisse locutum.

Scimus quippe, Caipham, iniquissimum hominem, prophetaesse (3); Balaam quoque et Saulem.

210. IV.^a Postquam eventu veritas fuerit comprobata prophetiae, ut recte hoc divino utamur signo, eadem ac pro miraculis adhibendae regulae supra traditae (n. 177 et seq.): est enim prophetia quoddam miraculi genus. Vide praesertim R. V., n. 183.

211. V.^a Hinc si prophetia aliqua per hominem peccatorem, vel ope diaboli fieret, quod accidere posse docet S. Thomas cum Hieronymo et Augustino (4), finis Dei accurate est a fine instrumenti discernendus; ut illum nempe prosequamur, hunc autem aversemur.

§ X.

De doctrinae veritate ac sanctitate.

212. **Nota.** De iis egimus signis, quae divina esse dignoscuntur ratione summae potentiae vel sapientiae è qua proficiscuntur; scilicet, de miraculis ac prophetiis: jam pauca dicenda de tertio revelationis signo, quod supra indicavimus (n. 113, IV).

THESIS XXII.

Doctrinae complexus de Deo, de homine, de mundi origine, nec non de officiis hominum erga Deum,

(1) Contr. Faust. L. XIII, c. 13, 7, 14.—(2) De Civit. Dei: L. X, c. 32, n. 3; et Contra Faust. L. XIII, n. 14.—(3) Jo. XI, 51.—(4) 2. 2. q. 172, a. 4, ad 1.^m et a. 6, ad 1.^m; et supra, n. 147.

erga se ipsos et erga ceteros agens, ac nihil turpe ac rationi repugnans prae se ferens, argumentum exhibet validissimum divinae revelationis.

Doctrinam in hac thesi tradi *chatolicam* existimamus; at omnino saltem esse certam nullus, puto, in dubium vertet.

213. Probr. 1.º Docet Vaticana Syn.: «divinae revelationi tribuendum quidem est, ut ea, quae in rebus divinis humanae rationi per se impervia non sunt... nullo admixto errore cognosci possint.» Tria nempe bona, asserit, divinae tribuenda revelationi: quod de divinis doctrina possit ab omnibus cognosci expedite, quod firma certitudine, quod nullo admixto errore.

214. 2.º Universim gentes omnes, sibi ipsis, absque revelationis subsidio, traditas, testatur experientia, non solum mira laborasse ignorantia, sed in crassissimos etiam errores incidisse: neque vulgus tantum, sed sapientes quoque, principesque philosophorum, in divinis et in humanis, in moralibus et speculativis, turpissimas absurdasque tenuisse sententias. Jam vero, quid inter haec duo interest, utrum nemo sit sapiens, an nemo esse possit? sicut supra ex Cicerone dictum fuit (n. 96): ergo doctrinae complexus...

215. 3.º Jure igitur SS. PP. ex sanctitate et purissima doctrinae veritate, è coelo hanc fuisse deductam argumentabuntur, uti supra (n. 76) Clemens Alex.: «Veritatem, cum sapientia late splendente, in sanctum Dei montem, sanctumque Prophetarum chorum è coelo deducamus. Haec autem clarissima sua luce omnes homines, qui in tenebris volutantur, undique illustret; et intelligentia, tamquam opitulatrice dextra, porrecta, ex erroribus in salutem vindicet.» S. Eucherius, (et passim ceteri PP.) sic fidem, supra omnem philosophorum doctrinam, extollit (1): «In illis namque eorum praeceptis, vel adumbrata virtus, vel falsa sapientia: in his vero (revelatis) consummata justitia, solida virtus continentur, etc.»

216. Gregorius Naz. docet (2) ac ostendit, in quot nos errandi versemur periculis, si nostrae solummodo suppetant vires: «Verum enim vero veritas omnis et disputatio plurimum difficultatis atque obscuritatis habet; ac nos, velut parvo quodam instrumento, res magnas efficere molimur, humanae videlicet sapientiae adjumento rerum cognitionem aucupantes; ac res, quae animi tantum intelligentia comprehenduntur, per sensus cognoscere aggredimur, aut certe non sine sensibus, quibus undique jactamur et in errorem pertrahimur; nec nuda mente cum

(1) Ep. ad Valer.—(2) Orat. Theol. 2.^a, n. 21.

»nudis rebus versari, atque inde ad veritatem propius accedere, »rebusque perceptis ac comprehensis mentem informare possumus.»

217. Haec quidem multis confirmat argumentis et exemplis, et tandem concludit: «Haec si pro rei dignitate a nobis praedicata »sunt, Trinitati atque uni in tribus Personis divinitati gratia habenda est; sin autem desiderio minus satisfactum est, sic quoque »orationi palma parata est. In hoc enim omni dicendi contentione »incubuimus, ut ostenderemus, ipsam quidem secundarum rerum »naturam, supra hominis mentem existere, nedum primam illam »ac solam; vereor enim dicere, omnibus rebus excelsiorem.»

218. Obj. 1.º Nulla invenitur, sub religionis nomine, superstiosa hominum secta, quae veram ac puram se profiteri doctrinam non protestetur. Ergo signum istud, in puritate ac veritate doctrinae constitutum, nullius potest esse roboris.

Resp. Distin. *ant.* «Nulla invenitur... quae non protestetur,» ita ut nec facile refelli possit; nego *ant.* «Quae non protestetur,» idque gratis vel levissimo fundamento; conc. *ant.* et inde nego *consequentiam.*

219. Et sane, numquid facillime ostendi nequeunt paganorum ac politeismi errores ac turpitudines? Nonne ob oculos omnium Mahumetismi foeda dogmata versantur, et Alchorani contradictiones innumerae, quas nec ipsi Mahumetis sectatores dissimulant sed excusare conantur, mentem, ex caeca voluntatis protervia, exuentes? Protestantium autem sectas prope innumeras, ad invicem oppositas; imo secum ipsis numquam constantes, sed pro libitu fidem suam corrigentes, nonne in propatulo omnes intuentur? Quod si earum secta aliqua contendere praesumat, se esse unicam veri Protestantismi progeniem; quam facillime ab omnibus stultitiae coarguetur; nulla enim earum parentem novit alium, nisi *sensum privatum*, qui tot peperit sectarum et errorum et turpissimarum opinionum monstra.

220. Obj. 2.º Non potest divinae revelationis validum esse argumentum, id cujus cognitio in ipsa nititur revelatione. Sed complexus iste veritatum, de quo in thesi, per revelationem est assequendus; ut thesis ipsa affirmat; ergo.

Resp. Cognitio potest ex revelatione haberi dupliciter; *proxime* vel *remote*. Si enim nescienti exponas quod ex revelatione noveris, ea, quam ipse accipiet notitia, procedet remote ex revelatione. Item, quae *proxime* ex revelatione habetur notitia, duplici potest assentiendi niti motivo; scilicet, vel propter ipsam revelationem, vel propter revelatae rei veritatem, prout hanc mens perspicere valeat simul atque ei proposita fuerit. His positis,

221. Dist. *maj.* Id cujus cognitio nititur solum *remote* in revela-

tione, nequit revelationis esse argumentum; nego. Si nitatur in revelatione *proxime*; subd. Si *unice* propter ipsam revelationem, rei revelatae assensus praebatur; nequit revelationis fieri argumentum; conc. Aliter, nego *majorem.*

Dein, dist. *min.* *Complexus iste veritatum* est ope revelationis assequendus, ita ut nequeamus exinde, *rationis lumine*, illud perpendere, cum adversis erroribus conferre, dubitationum umbras dissolvere, ac miram, qua omnium superat philosophorum doctrinas, sapientiam dignoscere; nego *min.* et *consequentiam.* Sive enim immediate et proxime revelatam attigeris doctrinam, sive mediate per Ecclesiam, SS. Patres et doctores; potes, duce ratione, illius miram ac divinam rimari veritatem et excellentiam, atque ad eandem amplectendam deduci. *Complexus iste veritatum* est revelationis ope adsequendus, salva tamen rationis vi et intelligentia ad eas, sic habitas, perpendendas veritates, et cum oppositis erroribus conferendas, adeoque et propter earumdem splendorem adprobandas et amplectendas; concedo. Hinc, ejusmodi adhibita reflexione, ad originem exurgit mens earum veritatum, et divinitus acceptas dignoscit.

CAPUT III.

De Religionis revelatae existentia.

ARTICULUS I.

De Religione Mosayca.

THESIS XXIII.

Religio Mosayca vera atque divina fuit.

222. Ad fidem referenda catholicam haec propositio, et probatur.

1.º In symbolo fidei Concilii Contaginen. IV, quod Leo IX aliique approbarunt Pontifices, quo etiam utitur Ecclesiam ad episcopos examinandos, tum ad reconciliandos haereticos, habetur: «Credo etiam Novi et Veteris Testamenti, Legis ac Prophetarum et Apostolorum, unum esse auctorem Deum ac Dominum Omnipotentem. Haec est vera fides catholica...»

223. 2.º Passim asseritur religionis Judaicae divinitas in sacris libris, praesertim in cap. VI Deuteronomii: *Haec sunt prae-*